

Prešernov Credo v Krstu pri Savici

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Lani spomladi sem poslušal recital Krst pri Savici, ki ga je izvajal gledališki igralec Anatol Štern v Vrbi. Prešernova hiša je bila polna poslušalcev. V zraku je bilo vznemirljivo pričakovanje. Od Prešerna smo se že malo oddaljili, ker mislimo, da ga dobro poznamo. V spominu nam je ostal Uvod v Krst, saj smo se ga v osnovni šoli učili na pamet. Bo nocoj eden tistih dogodkov, ki ob poslušanju znanega besedila prebudi nekaj nostalgije po starih časih? Bo kaj novega?

Vstopil je igralec, tiho premeril sobo, pogledal skozi okno in sedel. Beseda nas je popeljala v Prešernov svet. To ni bila recitacija, bila je gledališka igra. Staro besedilo je zadihalo na nov način in odstiralo Prešernovo misel, pesnikovo iskanje, njegov dvom, trpljenje, stisko. Tega smo vajeni. Toda izstopili so tudi odgovori na vprašanja, rešitev iz stiske in trpljenja. Pesnikovo obzorje, ki odpira pot navznoter. Ta večer je bil zame prehod iz *Uvoda v Krst*.

Po predstavi se je razvil pogovor. Anatol je v svojih upokojskih dneh odkril velikana naše poezije. Prevzel ga je in sedaj se mu posveča. Igra njegovo poezijo. Ta večer nas je navdušil. Rodile so se zamisli o ponovitvah igre. V naslednjih mesecih sem še štirikrat poslušal njegovo pripoved. Vsakič je izstopilo kaj novega. Nazadnje sem se odločil, da nekatere vidike pesnitve, ki sem jih doživljal zadnje mesece, tudi opišem.

Duhovni mož

Prešeren po ustih Bogomile predstavi misijonarja, ki je prišel v našo deželo oznanjat evangelij. To ni bil duhovnik uradnik, klerik, nekdo, ki ima svoj položaj in moč v Cerkvi, ampak »mož bogaboječi«. Nekdo, ki ima Boga res za Boga, Najvišjega, in ga časti, mu tiho in skromno služi. Za Prešerna je podoba duhovnika zelo izčiščena. Poznal je tudi duhovnike, ki niso bili duhovni možje, ki so bili bolj oblastniki, z malo vere in ponižnosti, zato tudi neprepričljivi v svoji službi. Prešeren prepozna, da lahko le človek, ki je sam »duhovni mož«, vero predaja drugim in je verodostojen pričevalec, zato zapiše, da »učil ljudi je mož bogaboječi, / duhovni mož, ki zdaj ga vidiš z nami«.

Prešernova Summa theologiae

Kaj je bistvo misijonarjevega oznanila? Prešeren neverjetno spretno in na kratko povzame dva velika dela bogoslovja (Tomaž Akvinski je za to porabil celo svojo *Summa theologiae*) – teologijo stvarjenja in teologijo odrešenja:

*»... kako nas vstvaril vse je Bog narveči,
kak greh prišel na svet je po Adámi,
kak se je božji sin zato učlovečil,
de bi otel naróde in osrečil.«*

To je najkrajši povzetek zgodovine odrešenja. Bog je vse ustvaril, toda človekov greh, človeška ošabnost in upornost so uničili rajsko blaženost in človeka pahnili v kruto zgodovino, ven iz raja. Zato se je Bog zavzel

za človeka in na svet poslal svojega Sina, da bi odrešil padlega in od zla tepenega človeka. Kajti Bog želi, da se vsak človek reši (1 Tim 2,4). Prva Prešernova predstavitev Boga je torej teološka: Bog je stvarnik in kot stvarnik vsega je »narveči«. To je bistvo Boga. Ni večje moči, kot je njegova, ni večje energije, kot je njegova, ni večje svetosti, kot je njegova svetost. Preprosto »narveči«. Boga Stvarnika pa Prešeren doživlja tudi v naravi. V njegovih opisih naše dežele žari pesnikovo doživljanje lepote:

*»... kar svetla zarja
zlatí z rumenmi žarki glavo trojno
snežnikov kranjskih sivga poglavarja,
dežela kranjska nima lepšga kraja,
ko je z okolšno ta, podoba raja.«*

Tudi teologija odrešenja je predstavljena jedrnatost in bistveno. Bog je Odrešenik. Bog, ki spremlja vse, kar je ustvaril, želi vse *oteti* iz teme, pripeljati v svetlobo svojega bivanja, v kraj večne sreče, »da bi otel narode in osrečil«.

Osebna izpoved vere

Prešeren pa tudi bolj osebno predstavi svojega Boga in izpove svoj *credo* (izpoved vere). O Bogu imamo različne predstave. O predstavah o Bogu zanimivo spregovorita avtorja neteologa v knjigi *Neumne in razumne o Bogu*¹. Humorno in teološko dovolj natančno predstavita naše zamisli o Bogu. Kaj vse ljudje projiciramo v Boga in si izmišljujemo, kdo da je in kakšen da je. Svoje prestave potem pogosto jezno napademo in obtožimo ter krivimo, da je zaradi takega Boga naš svet tako krut. In v 'svojega Boga' nočemo več verovati. Ravno te predstave nas zadržijo pred pragom spoznanja



Foto: Marko Hrovat

resničnega Boga. Vsak človek je tudi teolog, saj ne moremo mimo tega, da si ne bi ustvarili svoje podobe Boga, ker se z vprašanjem o Bogu prej ali slej srečamo. Zanimiva vzporednica s Prešernovo izpovedjo vere je Pavlov *credo*. Ko Pavel nastopa v različnih krajih, v nagovorih predstavlja svojo vero. V takih odlomkih najdemo kratko izpoved Pavlove vere. Tak govor je imel na primer v Atenah na Areopagu, v temelju posvečen vsem bogovom (Apd 17,22–31). Pavel predstavi Boga kot stvarnika, kot edinega gospodarja nebes in zemlje: »Bog, ki je ustvaril vesolje in vse, kar je v njem, on, ki je neba in zemlje gospodar.« Vse ustvarjeno najde bivanje v njem: »Sam vsem daje življenje in dihanje in vse.« Še več, vse obstoječe išče svoj vir bivanja. Želi, »da bi Boga iskali in se morda do njega dotipali in ga našli«, kajti resnično srečo ustvarjene stvari in ljudje najdejo le v Viru življenja. Po Pavlu ta Bog ni monada sama v sebi, kot si ga predstavlja kak filozof, češ da če že obstaja in je ustvaril svet, je nanj pozabil, biva nekje daleč in se ne meni za nas. Za Pavla je Bog prav blizu, ves čas prisoten, brez njega nič ne obstaja, zato Pavel pravi, da »v njem živimo, se gibljemo in smo«. Pavel svari tudi pred namišljenimi bogovi, ki si jih človek sam ustvari, zato to niso bogovi, ampak maliki, lažne in prazne predstave. »Ne smemo misliti, da je božanstvo nekaj, kar je podobno zlatu ali srebru ali kamnu, ki sta ga izoblikovali človeška umetnost in domiselnost.« Pavel napove poslednjo sodbo, ki bo zaupana Kristusu. Na tisti dan se je treba pripraviti s

poštenim življenjem: »Ko bo vesoljnemu svetu pravično sodil po možu, ki ga je za to izbral in pred vsemi potrdil tako, da ga je obudil od mrtvih.« Kratka predstavitev podobe Boga pomaga bralcu, da si sam ustvari predstavo o tem, kaj avtor misli z besedo Bog. Podobnih odlomkov je pri Pavlu veliko (Apd 14,15ss; Rim 8,31ss; Ef 1,3–14 itd.).

Bog ljubezni

Kako si torej Prešeren predstavlja Boga? Pogledjmo, kako ga predstavi v *Krstu pri Savici*:

*»De pravi Bog se kliče Bog ljubezni,
de ljubi vse ljudi, svoje otroke,
de zemlja, kjer vijó viharji jezni,
je skušnje kraj, de so naš dom visoke
nebesa, de trpljenje in bolezn
z veseljam vred so dar njegove rōke,
de čudno k sebi vód' otroke ljube,
de ne želi nobenega pogube.
De ustvaril je ljudi vse za nebesa,
kjer glorja njega sije brez oblaka,
oko ni vidlo, slišale ušesa
veselja, ki izvoljene tam čaka ...«*

Med mnogimi podobami o Bogu Prešeren pravi, da je »pravi Bog« lahko le »Bog ljubezni«. To zapiše apostol Janez v svojih pismih. V Katoliški cerkvi to definicijo za Boga (kot 'uradno ime' za Boga) uporabi šele papež Benedikt XVI. v svoji encikliki. Prešernu je jasno, da Bog »ljubi vse ljudi, svoje otroke«. Vse, ki jim je dal življenje, tudi ljubi in z ljubeznijo spremlja. To je svetopi-semska predstava o Bogu, toda tudi zelo osebna Prešernova izpoved.

Kaj pa je zemlja?

To »je skušnje kraj«. Čas bivanja na zemlji je čas preizkušenj, čas učenja. Duša, ki pride na ta svet in roma po njem, se uči. Učenje poteka preko težkih enačb in rebusov, preko preizkušenj. Prešeren se zaveda, da »trpljenje in bolezn z veseljam vred« prihajajo iz Božjih rok. Bog ve za vse in nas ves čas spremlja; nič se ne zgodi brez njegove vednosti. Prešeren zaključí, »de čudno k sebi vód' otroke ljube«. Besedo 'čudno' bi danes nadomestili z besedo 'skrivnostno'. Podobno tudi Job, stoletja pred Kristusom, ni mogel doumeti, zakaj mora pravični trpeti, in je na koncu prepustil vprašanje Bogu. Tudi če on, Job, ne razume trpljenja, On, Bog vsemogočni, že ve, kako je s tem. Job sprejme v veri, verjame in zaupa Bogu Stvarniku. To je vera. Tudi Prešeren pravi, da Bog 'skrivnostno', nedoumljivo vodi k sebi svoje otroke, tudi skozi preizkušnje. Bistveno pa je, da On, Bog ljubezni, ne želi, da bi se kateri koli človek pogubil. Vsakega z vezmi svoje ljubezni priteguje k sebi. Hkrati pa Bog vsakemu daje svobodo, da se sam odloči. Kajti ljubezen je mogoča le v svobodi.

Veliko veselje

»Naša domovina je v nebesih,« pravi Pavel (Fil 3,20) in hrepenimo, da bi »prišli domov, h Gospodu«, v nebesa (2 Kor 5,8), kajti »imamo hišo, ki je večna, v nebesih« (2 Kor 5,2), zato »iščite to, kar je zgoraj, kjer je Kristus« (Kol 3,1). To so Pavlove besede. Prešeren jih ponovi za njim v svojem jeziku, »de so naš dom visoke nebesa«. Zemeljsko romanje, čas preizkušenj, vodi na končno postajo, v nebesa. Na koncu poti se bo v vsem uresničil Božji načrt, ki je sedaj skrit. Prešeren je tako podoben Pavlu. Prešeren, kot mnogi mistiki, nebesa opiše kot kraj Božje slave, blaženosti, velikega veselja, »kjer glorja njega sije brez oblaka, / oko ni vidlo, slišale ušesa / veselja, ki izvoljene tam čaka«. V nebesih nas čaka nekaj za našo zemeljsko izkušnjo nepredstavljivo lepega. ◀

Opomba

¹ Shevack, Michael; Bemporad Jack (1999): *Neumne in razumne o Bogu*. Celje: Mohorjeva družba.

Foto: Benedikt Lavrih